

Etapy rozwoju samowiedzy

Według Koźieleckiego można wyróżnić trzy etapy rozwoju samowiedzy:

1. **Etap samowiedzy elementarnej:** trwa od urodzenia do 4. roku życia. Głównymi osiągnięciami na tym etapie są odkrycie własnej odrębności fizycznej, a następnie psychicznej. a. Na początku dziecko nie odróżnia siebie od otoczenia, ani od ludzi, ani od przedmiotów. Stopniowo proces wyodrębniania siebie dokonuje się dzięki pewnym doświadczeniom. Należą do nich odczuwanie bodźców dostarczanych przez własny organizm (np. głód, ciepło), doświadczenia z przedmiotami (dotyk, manipulowanie). b. Doznania dotykowe, takie jak głaskanie i przytulanie. c. Oglądanie siebie w lustrze. Poznawanie własnych cech fizycznych. Dziecko o prawidłowym rozwoju rozpoznaje siebie w lustrze w drugim roku życia, co objawia radością. W kształtowaniu odrębności fizycznej i psychicznej sprzyja także rozwój mowy.
2. **Poczucie odrębności psychicznej:** pojawia się między 3. a 4. rokiem życia. Przejawem rozwoju tego uczucia są reakcje negatywizmu, np. „ja nie chcę”.
3. **Etap samowiedzy zróżnicowanej:** trwa od 4. do 11. roku życia. Na tym etapie dominują sądy opisowe. Wiedza o sobie jest jeszcze nieuporządkowana, chwiejna i łatwo ulega zmianom. Głównym źródłem informacji o sobie są opinie osób znaczących. Od okresu szkolnego w wiedzy o sobie pojawiają się nowe elementy związane z realizowaniem nowych zadań rozwojowych.
4. **Dojrzałe początki:** przypadają na okres dorastania. Od tego wieku wiedza o sobie dotyczy nie tylko przeszłości i teraźniejszości, ale także przyszłości. W okresie dorastania można zauważyć istnienie tzw. „ja idealnego” – wyobrażenia, jakim chciałoby się być.

Samowiedza pełni cztery funkcje:

1. **Funkcja poznawcza:** pozwala nastolatkom zrozumieć siebie, zaspokoić ciekawość dotyczącą samego siebie, zobaczyć siebie na tle innych.
2. **Funkcja instrumentalna:** samowiedza jest narzędziem pomagającym w podejmowaniu decyzji o przyszłym życiu, np. wyborze zawodu czy szkoły.
3. **Funkcja motywacyjna:** związana jest z relacją między „ja realnym” a „ja idealnym”. Jeżeli ta rozbieżność nie jest zbyt duża, motywuje do pracy nad sobą.
4. **Funkcja generatywna:** dzięki myśleniu abstrakcyjnemu wiedza o sobie staje się generatorem wiedzy o człowieku w ogóle.

Czynniki rozwoju samowiedzy:

1. Opinie osób znaczących.
2. Porównywanie siebie z innymi.
3. Rezultaty własnych działań.

Czynniki rozwoju samowiedzy:

1. **Opinie osób znaczących:** pojawiają się najwcześniej. Otoczenie – osoby znaczące udzielają dziecku informacji o nim samym zarówno w sposób werbalny, jak i niewerbalny. W najwcześniejszych fazach dziecko jest bezbronne i zapisuje informacje o sobie bez weryfikacji.
2. **Porównywanie siebie z innymi:** pod względem wyglądu, osiągnięć, umiejętności, odbieranej sympatii ze strony innych. Na podstawie porównań formułowane są sądy o sobie. Dla poczucia własnej wartości ważne jest, z kim dziecko się porównuje i pod jakim względem.
3. **Rezultaty własnych działań:** odczuwanie bycia sprawcą czegoś nie tylko bogaci wiedzę o sobie, ale także pozwala weryfikować opinie innych na temat dziecka.

Czynniki zagrażające rozwojowi struktury „ja”:

1. Bezosobowe traktowanie dziecka, brak możliwości podejmowania decyzji.
2. Koncentrowanie się osób znaczących na brakach dziecka, jego niedoskonałościach i przypisywanie znaczenia mniejszym stronom dziecka.
3. Nadmiar opieki, nadmiar kontroli nad dzieckiem – przetresowanie.
4. Nieliczenie się z możliwościami dziecka, stawianie wymagań zbyt dużych lub zbyt małych.
5. Brak akceptacji dziecka, obojętność czy wrogość w stosunku do niego.
6. Brak stabilności warunków życia.

Podsumowanie

Rozwój samowiedzy jest złożonym procesem, który przebiega przez kilka etapów, począwszy od odkrywania własnej odrębności fizycznej w dzieciństwie, aż po rozwijanie bardziej złożonego i abstrakcyjnego obrazu siebie w okresie dorastania. Każdy etap ma swoje charakterystyczne cechy i wyzwania, a kluczowymi elementami w kształtowaniu samowiedzy są interakcje z otoczeniem oraz własne doświadczenia. Samowiedza pełni ważne funkcje poznawcze, instrumentalne, motywacyjne i generatywne, które pomagają jednostce zrozumieć siebie, podejmować decyzje życiowe, motywować do rozwoju oraz generować wiedzę o ludziach w ogóle.

Na rozwój samowiedzy wpływają opinie osób znaczących, porównywanie siebie z innymi oraz rezultaty własnych działań. Z kolei rozwój ten może być zagrożony przez czynniki takie jak bezosobowe traktowanie dziecka, nadmierna kontrola, brak akceptacji czy stabilności w warunkach życia.

Zrozumienie tych procesów i czynników jest kluczowe dla wspierania zdrowego rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży, a także dla kształtowania pozytywnego i stabilnego obrazu siebie w dorosłym życiu.

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu referatu czy innej pracy, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace pisane na (prawie) każdy temat